

Durmuş Hocaoğlu

“Cevher ve Araz” ve “Devlet ve Rejim”

Yeniçağ., “Analiz” ., 09 Ekim 2006, Pazartesi., s.08
“Analiz” Sıra No: 454; 2006-116; Ekim-05

YENİÇAĞ

Cevher (töz, substance) bir ‘var-olan’ın aslî niteliğidir; araz (ilinek, accident) ise, o asla eklenendir. Yâni cevher ‘asıl’dır (fi’l-asl), araz ise eklenti; cevher birincil (aslî, primer) niteliklidir, araz ise ikincil (tâlî, sekonder) nitelik. Binâenaleyh, önce cevher olmalıdır ki, onun eklentilerinden söz edilebilsin. Bu husus Descartes tarafından, bir felsefî prensip olarak, en vecîz sûrette, “*herhangi bir şey olabilmek için önce var-olan bir şey olmak gerektir*” şeklinde ifâde edilmiştir. Faraza, bir kişinin kariyeri, mesleği onun için bir arazdır; kişini kendisi ise cevher. Şurası bedihîdir ki, ortada mevcut olan bir ‘kişi’ yoksa onun kariyerinden de söz edilemez, mesleğinden de veya başka herhangi bir statüsünden, hususiyetinden veya vasfından da.

İmdi, Devlet için dahi bu böyledir. Hiç var-olmayan bir devletin rejiminden söz edilebilir mi? Asla! Çünkü, Devlet “cevher”dir, asıldır, Rejim ise “araz”, yâni eklenti ve dahi cevherin olmadığı yerde arazdan bahsedilemez. Rejim değişebilir ama, onun değişebilmesi için değişmeyen bir şeyin olması gerekir ki bu da devlettir. Söz gelimi Roma önce bir Cumhuriyet olarak doğdu, sonra İmparatorluk oldu ve çok uzunca bir müddet de gerek Cumhuriyet ve gerekse de İmparatorluk olarak pagan bir Roma olarak yaşadı; bilâhare İmparatorluk döneminde Hristiyanlığın resmen devlet dini olarak kabûlü ile bir Hristiyan Teokratik İmparatorluğu’na tahvîl oldu ve tarih sahnesinden çekilinceye kadar da böyle devam etti. Yâni rejim değişmişti ama devlet devam etmişti ve tabîîdir ki, ortada Roma diye bir varlık kalmadıktan sonra da hiç kimse O’nun rejimi üzerinde konuşmayı düşünemez. Yine söz gelimi Fransa 1789’a gelinceye kadar Krallık ile yönetildi, yâni rejim Krallık idi; sonra Cumhuriyet geldi, sonra İmparatorluk, sonra tekrar Cumhuriyet ve Cumhuriyet rejimi bu güne kadar dört defa gitti, beş defa geldi; ama Fransa devleti hep devam etti. Bir kere daha belirtelim ki, Roma devleti olmasaydı Roma’nın, Fransa devleti olmasaydı Fransa’nın rejiminden söz edilemeyeceği âşikârdır; çünkü devlet cevherdir, önceliklidir, o olmadan rejimin mevcûdiyetine bahis dahi açılmaz.

Türkiye Cumhuriyeti’ne gelince: Selçuklu-Osmanlı çizgisinin üçüncü halkası olarak değil de onlardan farklı bir devlet olduğunu kabûl etsek dahi, O’nda da benzer bir durum görürüz. Resmî adı, sıklıkla yanlış zikredildiğinin aksine, “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” değil “Türkiye Devleti” olan devletimiz, önce bir İslâm devleti olarak doğdu; nitekim, 1921 (1337) tarihli Teşkilâtı Esâsiye Kanunu’nun 2. maddesinde 29.10.1339 (1923) tarihinde yapılan tadilat ile şu hüküm vaz’ edilmiştir: “*Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır. Resmî lisanı Türkçedir.*” Aynı hüküm 1924 (1340) tarihli Teşkilâtı Esâsiye Kanunu’nun 2. maddesinde de aynı şekilde yer almaktadır: “*Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır; resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.*” Ancak, 10 nisan

1928 tarihinde kabul edilen 1222 sayılı kanunla, 1924 tarihli Teşkilât-ı Esasiye Kanunu 2nci maddesi şu şekilde tâdil edilmiştir: “*Türkiye Devleti'nin resmî dili Türkçe'dir; makarrı Ankara şehridir*”. Bundan tam dokuz yıl sonra, 1924 Teşkilâtı Esâsiye Kanunu'nun 2nci maddesi, 5 Şubat 1937 tarihinde 3115 sayılı kanunla yapılan tadilât ile “*Türkiye Devleti, Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarrı Ankara şehridir.*” şekline tahvîl edilmek sûretiyle Laiklik ilkesi vaz' edilmiştir.

İmdi, burada da aynı prensibin cârî olduğunu görmekteyiz: Önce cevher mâhiyetinde bir varlık olan bir devlet olmalı ki, O'nun, rejimin ne ve nasıl olduğundan bağımsız olarak, araz mâhiyetinde bir eklentisi olan rejiminden bahsedilebilsin.

Şu hâlde, şu suâli netleştirebiliriz artık: Devlet'in hükmî varlığının açık veya kapalı, yumuşak veya sert, muhtelif tarzlarda saldırı ve tehdit altında bulunduğu son derece kritik bir ortamda öncelikle ve behemehâl buna karşı tavır konması gerekirken, sürekli olarak rejimin ön plana çıkarılmasının ne gibi bir mânâsı olabilir?

